



Ako spoznať a konfrontovať nenávistné grafity

Táto brožúra poskytuje organizáciám, aktivistom a aktívnym jednotlivcom, návod ako spoznať a konfrontovať grafity s rasistickým, xenofóbnym, diskriminačným alebo krajne pravicovým obsahom alebo odkazom.

Steny, vlaky, mosty. Je jedno kde ich nájdete – grafity sú medzinárodným fenoménom a častokrát sú kreatívnym vyjadrením hodnôt alebo politických názorov. Ale čo sú slogany ako „Cudzinci von“? Nasprejované svastiky a nacistické symboly? Alebo nákrasy znázorňujúce Dávidovu hviezdu na šibenici? Sú to jednoducho vyjadrenia „politických názorov“? Je to sloboda slova ktorú možno tolerovať?¹

Mnohý z nás už určite zhliadli graffiti s rasistickými a antisemitickými sloganmi alebo neonacistickými symbolmi. Všetky spája jedna vec – sú urážajúce, diskriminujúce a ponižujúce. Častokrát je ich možné aj trestne stíhať. Ale vždy vzbudzujú strach u adresátov.

Nenávistné grafity sú nebezpečné, keďže sú predštádiom násilia. Ignorovanie problému znamená, že nenávisť môže rásť uprostred našej spoločnosti, bez toho aby bolo konfrontované. Limit tolerancie sa dosiahne nielen vtedy keď grafity majú prvky trestného činu, ale vtedy keď porušujú slušnosť každého človeka. Je to vec osobnej odvahy a naša spoločná zodpovednosť ukázať že, každý prejav rasistickej nenávisti na verejnosti nikdy nebude tolerovaný.²

ODSTRÁNIŤ ALEBO NIE? Nebezpečenstvo zón strachu

Vo vedeckých a verejných diskusiách je častokrát rozoberané, či odstraňovať alebo neodstraňovať nenávistné grafity. Oponenti odstraňovania graffiti, ako Viedenský Inštitút na výskum grafity³, považuje grafity za politický barometer zobrazujúci sociálne potlačované názory, ktoré by mali byť zachované ako médium interkultúrnej komunikácie. Okrem toho, na krajne pravicové grafity sa často krátko nazerá ako na „adolescentné hry s provokujúcimi symbolmi a odkazmi“⁴

Bohužiaľ, realita nám dokazuje, že takýto pohľad zjednodušuje tento problém. Väčšina organizácií aktívnych v boji proti rasizmu a krajnej pravici sa zhodne, že nenávistné grafity nie sú len vyjadrením mestskej kultúry, ale aj propagáciou neľudskej ideológie, ktorú nemožno brať len ako obyčajný názor. Takéto grafity odrážajú aj mainstreamový rasizmus, zakotvený uprostred spoločnosti a pokusy krajnej pravice získať priestor na verejnosti. Prítomnosť a aktivity krajnej pravice vytvárajú atmosféru strachu a násilia pre ľudí ktorí nespádajú do ich svetonázoru. Takéto zóny strachu môžu byť trhoviská, vlakové stanice, obchody – hociktoré miesta, kde majú prívrženci krajnej pravice vplyv na každodenný život svojou každodennou prítomnosťou a zastrášaním ľudí. Nenávistné grafity sú jednou z foriem, ktorou si pravicový extrémisti, označujú teritórium napríklad vo verejnej doprave, v okolí klubov a v podchodoch pre chodcov.

Zóny strachu sú latentnou alebo otvorenou hrozbou pre ľudí a obmedzujú ich slobodu pohybu. Obmedzovanie základných práv nie je v demokratickej spoločnosti akceptovateľné. Verejné priestranstvá musia byť prístupné pre každého, bez hrozby strachu. V tomto kontexte nemožno nenávistné grafity považovať za neškodný prejav slobody slova.

Hrozby a diskriminácia vo forme nenávistných grafity, nemôžu ostať bez odozvy a musia byť ihneď odstránené!

¹ Pozri tiež Brožúra UNITED – Ako pochopiť a konfrontovať nenávistné prejavy, autor Rafał Pankowski

² V tejto brožúre sa termín grafity používa na označenie všetkých nápisov na budovách. Nenávistné grafity sú také nápisy a obrázky, ktoré obsahujú rasistický, xenofóbný, antisemitický, krajne pravicový, alebo iný obsah, ktorý znevažuje dôstojnosť človeka. Táto brožúra ma za cieľ aby sa stala praktickým návodom pre MVO a akademická otázka či by mali byť grafity považované za umenie alebo vandalizmus, tu nemožno rozoberať.

³ www.graffitieuropa.org

⁴ Dieter Schrage; Norbert Siegl (2007): Rechtsextreme Symbole und Parolen. Graffiti und Sticker als Medium interkultureller Kommunikation. Institut für Graffiti Forschung, Wien

HRA NA SCHOVÁVAČKU

Krajne pravicové symboly a kódy používané v grafity

Zatiaľčo rasistické, antisemitské a homofóbne slogany sú veľmi ľahko identifikovateľné, niekedy môže byť problém identifikovať rôzne krajne pravicové kódy v grafity. Symboly, rúny, čísla – je mnoho spôsobov ako prívrženci a členovia krajne pravicových hnutí verejne vyjadrujú svoju ideológiu. Krajne pravicové kódy obsahujú ako kryté, tak aj otvorené odkazy. Zatiaľčo otvorené symboly priamo odkazujú na ideológiu národného socializmu nechávajú len málo priestoru na interpretáciu, skryté symboly sa používajú na zakrytie politickej orientácie voči vonkajšiemu svetu a jasne prezentujú istý postoj skupine zasvätencom. Iba zasvätení – členovia a prívrženci krajne pravicových hnutí – poznajú zmysel týchto kódov, čo vytvára identitu krajnej pravice.

POĎME NA TO!

Dobré praktiky pri konfrontovaní nenávistných grafity

Je jedno čo vymyslíte, najdôležitejšie je konfrontovať problém a konať – proti agresii tvorcov a proti nevedomosti tichej väčšiny, ktorá tieto grafity obchádza deň čo deň, bez toho aby im venovala pozornosť. Je mnoho rôznych spôsobov ako konfrontovať nenávistné grafity, od kreatívnych jednorázových akcií, až po komplexné dlhodobé stratégie. Nasledujúce príklady vám môžu poslúžiť ako inšpirácia.

OTVOR OČI!

Sleduj a nahlasuj nenávistné grafity

Kdekoľvek ich uvidíte, dofoťte si svojím fotoaparátom alebo mobilom a oboznámte o nich políciu a príslušné orgány. Uistite sa, že ste grafity vyfotografovali spolu s ich okolím, zapíšte si miesto a dátum kde a kedy ste ich zhládli. Mieste orgány môžu byť odmietavé voči existencii nenávistných grafity, takže každé oznámenie zvyšuje povedomie o tomto probléme a nalieha na orgány aby konali. Aj keď sú len minimálne šance že vinníkov nájdú, vlastník príslušnej nehnuteľnosti by mal nahlásiť neznámeho páchatela polícii. Často sú grafity považované za trestný čin poškodenia majetku, alebo obsahujú krajne pravicové symboly ako hákové kríže alebo rúny, ktoré môžu byť trestne stíhané na základe príslušného zákona. Nasledujúci príklad z Ruska dokazuje, ako môže ohlasovanie nenávistných grafity mať za následok pozitívnu zmenu vo svojom meste.

Toto sú niektoré časté motívy používané v nenávistných grafity v Európe. Ohľadom na právnu situáciu v rozličných krajinách, niektoré z nich sú zakázané podľa jednotlivých národných trestných zákonov

SYMBOLY ODKAZUJÚCE NA NÁRODNÝ SOCIALIZMUS



Svastika: Hákový kríž: oficiálny symbol nemeckého národného socializmu a NSDAP



Železný kríž: Vznikol ako vojenská medaila v Prusku, počas Napoleónskych vojen na začiatku 19. storočia, stal sa známou vojenskou medailou v Nacistickom Nemecku. Je používaný ako symbol militarizmu a mužnosti v krajne pravicovej heavy metalovej a rockovej scéne



Čierne Slnko: Podobné 12-rukej svastike, alebo slnečnému kolesu tvoreného z 12 Sig rún. Čierne slnko bolo umelo vytvorené nacistami ako okultný symbol „nordickej“ kultúry. Tento symbol, vo forme obrovskej mozaiky bol zasadený do podlahy SS zámku Wewelsburg



Triskelion: Keltský symbol často krát zneužívaný krajnou pravou, kvôli svojej podobnosti so svastikou. Používa sa ako oficiálny symbol neo-nacistickej siete Blood and Honour a Juhoafrickej rasistickej organizácie Afrikaaner Weerstandsbeweging

SYMBOLY ODKAZUJÚCE NA „GERMÁNSKE POHANSTVO“



Keltský Kríž: Zneužívaný neonacistickými organizáciami ako symbol samovzanej nadvlády „bielej rasy“. Je symbolom hnutia White Power (Biela Sila). V 30. rokoch 20. storočia bol taktiež symbolom francúzskej fašistickej strany – Parti populaire français



Man Rún/ Yr Rún: Rún života a rún smrti, častokrát používaná krajnou pravou ako symbol ich Volk ideológie



Sig Rún: Najčastejšie používaná v páre ako symbol SS



Odal Rún: Symbol „Hitlerovej mládeže“. Po druhej svetovej vojne bola používaná ako symbol krajne pravicovej mládežníckej organizácie – Vikingská mládež



Gibor Rún, Wolfsangel (Vlčí Hák): V nacistickom Nemecku bol tento symbol používaný jednotkami SS a Hitlerovou mládežou a neskôr bol adaptovaný rôznymi neonacistickými organizáciami. Legálne je používaný v Nemeckom erbe

ČÍSELNÉ KÓDY



18: odkazuje na prvé a ôsme písmeno abecedy: AH – Adolf Hitler. Tento kód často používajú kapely a organizácie, napr.: Combat 18 a Sturm18



28: odkazuje na druhé a ôsme písmeno abecedy: BH – Blood and Honour (Krv a česť - Heslo Hitlerovej Mládeže)



88: odkazuje na ôsme písmeno abecedy – HH – Heil Hitler. Toto číslo sa pravidelne vyskytuje na tričkách či nálepkách distribuovaných krajne pravicovými vydavateľstvami



14: Odkazuje na výrok amerického neonacistu Davida Lane, pozostávajúci z štrnástich slov: „We must secure the existance of our people and a future for White children.“(Musíme zabezpečiť existenciu našich ľudí a budúcnosť pre biele deti). Tento vrah a člen teroristickej organizácie, bol odsúdený na doživotie a umrel v roku 2007



168:1 Odkazuje na bombový útok v Oklahoma City v roku 1995, ktorý si vyžiadal 168 obetí. Pravicový extrémista Timothy McViegh bol odsúdený na trest smrti a popravený v roku 2001. Tento kód cynicky reflektuje výsledok tohto antisemitského teroristického zločinu

Fotoalbum pre primátora*Iniciatíva Mládežníckej skupiny pre Toleranciu ETHnICS z Krasnodaru, Rusko*

V roku 2007, ETHnIC začali s projektom, ktorý pomohol nielen zabiť obrovskú väčšinu nenávistných symbolov v Krasnodare za veľmi krátku dobu, ale taktiež sa zvýšilo povedomie o potrebe konania proti neofašizmu medzi miestnymi obyvateľmi. Počas týždňa akcie „Európa bez Rasizmu“, zozbierali aktivisti fotografie všetkých nenávistných symbolov v meste. Fotografie, každá s popisom presnej adresy a vysvetlenie nenávistného odkazu, boli poslané primátorovi, spolu so žiadosťou na premalovanie týchto symbolov pre 9. Májom, veľkým dňom víťazstva. Fotky dostali taktiež aj najvplyvnejšie médiá v regióne. Ohlas bol veľmi pozitívny: všetky spomínané symboly boli do mesiaca premalované miestnou administratívou, bolo začatých niekoľko administratívnych konaní na dosiahnutie vinníkov a taktiež médiá široko informovali o tejto udalosti, ktorá vyvrcholila informačnou kampaňou z toleranciu v Krasnodarskom kraji, multi-entnickom regióne v severnom Kaukaze. Túto akciu neskôr opakovali v Voronezhu (org. YNRI) a v Sochi (lokálnymi aktivistami) a môže byť veľmi ľahko uskutočnená aj v iných mestách.

Pre viac informácií navštívte: www.russiantolerance.org

ZAMAĽUJ! Odstráňte nenávistné grafity sami

Odpoveď na otázku: „Čo robiť s nenávistnými grafity?“ je veľmi jednoduchá: Odstráňte ich. Keď ste už našli a oznámili tieto grafity, smerujte svoje sily na to, aby ste tieto grafity odstránili čo najskôr. Čím dlhšie ostanú viditeľné na verejnosti, tým dlhšie zosmiešňujú a zastrášujú ich cieľe. Skontaktujte vlastníkov príslušných objektov ohľadom odstránenia týchto graffiti. Hlavne na komplexoch veľkých budov ostávajú tieto grafity dlho bez povšimnutia či odstránenia, lebo nájomníci často nevedia čo robiť. Na zamaľovanie potrebujete iba pár vecí: štetec, rozpúšťadlo a plechovku farby. Je to jednoduché a efektívne a podporuje to tých, proti ktorým je dané graffiti cielené – hlavne keď sú tieto slogany priamo na ich domoch či obchodoch. Aj keď sa rasistické nálepky a plagáty odstraňujú ťažšie, je stále dôležité zoškrabať ich dolu. Čo sa počíta je demonštrovanie toho, že takéto prejavy nebudú tolerované. Prineste si fotoaparát na dokumentovanie zamaľovania a čistenia a pozvite médiá, aby ste zdvihli povedomie verejnosti. Sú argumenty, že niekedy je potrebné priame povolenia vlastníka na samostatné odstránenie týchto graffiti. Nasledujúci príklad nemeckej aktivistky Irmely Mensah-Schramm dokazuje, že občianska odvaha vždy nečaká na povolenia.

Nenávisť ničí*Vernisáž nenávistných graffiti od Irmely Mensah-Schramm, Nemecko*

Irmela Mensah-Schramm, nemecká pedagogička a aktivistka za ľudské práva fotografovala a ničila neonacistické a xenofóbne grafity už viac ako 20 rokov, najprv v Berlíne neskôr po celom Nemecku. Premaľováva krajne pravicové grafity, nálepky a slogany všade tam kde ich nájde – na stenách, pouličných lampách dokonca aj na sedadlách vo verejných dopravných prostriedkoch: „Podľa mňa sú takéto nápisy psychické násilie, ktoré ja na našich uliciach, nebudem tolerovať a preto ich odstraňujem.“ Jej výstava „Nenávisť ničí“ ukazuje výber skoro 6000 nenávistných graffiti, ktoré zdokumentovala za posledné roky. Bola prezentovaná v radniciach, divadlách, pamätných miestach, školách a kostoloch a vzbudila veľký spoločenský záujem. Myšlienka, že táto výstava zvýši povedomie o nenávistných grafity u návštevníkov a začnú ich sami odstraňovať, bola motiváciou pre aktivistku, ktorá to robí dobrovoľne a bez honoráru. Aj napriek niekoľkým trestným oznámeniam o „poškodzovaní majetku“, nezdala Irmela Mensah-Schramm odvalu. V roku 1996 bola odcenená Federálnou Medailou za Zásluhy.

Pre viac informácií navštívte: www.graffitieuropa.org/berlin/mensahschramm.htm

SPOJTE SA! Vytvorte spojenectvá s obecnými úradmi

Najlepšou stratégiou ako dlhodobo čeliť nenávistným grafity je spolupracovať s miestnymi, obecnými či regionálnymi orgánmi. Úlohou obecného úradu je zabezpečiť, aby tieto grafity boli odstránené z verejných budov v čo najkratšej dobe od ich nahlásenia. Úrad tiež môže tlačiť na vlastníkov súkromných objektov, aby odstránili nenávistné grafity z ich majetku. Antirasistické MVO a siete môžu poslúžiť ako registračné miesta, kde občania môžu nahlasovať zhladené nenávistné grafity. Dobrá spolupráca medzi MVO a lokálnymi orgánmi môže zastrešovať workshopy smerované na školenie verejných zamestnancov na rozpoznanie a oznamovanie nenávistných graffiti. Nasledujúci príklad z Veľkej Británie ukazuje, ako sa odstraňovanie nenávistných graffiti stalo súčasťou oficiálneho protokolu miestnych úradov.

Čaty na odstránenie graffiti*Nariadenie mestského úradu mesta Newcastle a okresného úradu okresu Charnwood, Veľká Británie*

V Spojenom Kráľovstve bolo získaných mnoho dôležitých skúseností na odstraňovanie nenávistných graffiti v spolupráci s mestskými úradmi. Napríklad v meste Newcastle, sa odstraňovanie nenávistných graffiti stalo súčasťou oficiálneho protokolu mestského úradu: „Zaväzujeme sa, že odstránime všetky rasistické, urážajúce a sexistické grafity z verejných budov do dvoch dní. Tam kde nebude možné grafity odstrániť, budú aspoň prekryté. Grafity na súkromných budovách budú taktiež prekryté.“ Občania, ktorí zahľadnu rasistické grafity, majú možnosť vyplniť online formulár o ich umiestnení, alebo zavolať na špeciálnu telefonickú linku na „Oddelenie pre odstraňovanie graffiti“, ktoré potom podstúpi všetky potrebné kroky na odstránenie graffiti.

Takéto oddelenia „Okamžitého odstraňovania graffiti“ fungujú aj v Charnwoode. Podľa protokolu na odstraňovanie graffiti, okresný úrad Charnwood Borough sa zaväzuje k: „odstráneniu všetkých rasistických, politických, sexistických, homofóbnych alebo urážajúcich graffiti do 24 hodín od ich nahlásenia.“ Podobne ako v meste Newcastle, okresný úrad koná aj na súkromných budovách. Vlastníci komerčných objektov sú požiadaní, aby nenávistné grafity odstránili zo svojich budov. Ak tak neuskutočnia po niekoľkých výzvach, okresný úrad, odstráni tieto grafity sám a výdavky zaúčtuje vlastníkovi.

Pre viac informácií navštívte: www.charnwood.gov.uk, www.newcastle.gov.uk

Každý vyhráva! Spolupracujte so stavebnými firmami

Ďalšou úspešnou stratégiou pri konfrontovaní nenávistných grafity je nadviazať spoluprácu s maliarskymi alebo stavebnými firmami z Vášho mesta, ktoré môžu tieto grafity odstrániť z budov, rýchlo a profesionálne.

Zapojenie občianskej odvahy u tých ktorí považujú hákové kríže a nenávistné slogany na budovách za neakceptovateľné, môže byť začiatkový bod pre kooperáciu medzi antirasistickou organizáciou a súkromnou spoločnosťou. Poskytnutie pomoci s tým čo daná spoločnosť vykonáva každodenne – maľovanie stien a čistenie fasád - vytvára spojenectvo pomocou malých, jednoduchých krokov. Táto stratégia bola už mnoho krát úspešne aplikovaná. Bezplatným odstránením grafity súkromná spoločnosť nielen odmieta intoleranciu a rasizmus, ale taktiež si buduje dobrý imidž u spoločnosti a týmto spôsobom investuje do vlastného marketingu. Nasledujúci príklad ukazuje ako takáto situácia funguje v Rakúsku.

Sanitka na grafity

V roku 2006, Viedenská MVO ZARA, Konzultačné stredisko pre obeť a svedkov rasizmu, začala projekt s názvom „Sanitka na Grafity“ - v spolupráci so stavebnou firmou „derbaumann“ z Viedne so zámerom skorého odstránenia rasistických grafity. Hlavnou myšlienkou je: vždy keď vlastníci nehnuteľností objavia rasistické grafity na svojej budove, môžu kontaktovať MVO ZARA a danú firmu, ktorá grafity zadarmo odstráni. Tento projekt ma pozitívny efekt na oboch stranách – MVO ZARA pomáha bojovať proti verejným prejavom rasizmu a firme zas môže pritiahnúť budúce objednávky. Táto iniciatíva je ukázkou toho, že občianska odvaha a obchodný zmysel môžu ísť ruka v ruku – ako prvá pomoc proti rasistickým grafity.

Kooperačný projekt medzi ZARA a firmou derbaumann, Rakúsko

Pre viac informácií navštívte: www.beschmierungsambulanz.at

BUĎ KREATÍVNY! Organizuj aktivity proti nenávistným grafity

Nenávistné grafity nemajú nič spoločné s umením. Je to surové porušenie ľudskej dôstojnosti a mali by tak byť aj brané. Je veľa spôsobov ako čeliť zneužívaniu grafity na rasistické účely. Vaša kreatívna aktivita nemusí nutne byť komplikovaná alebo drahá. Najdôležitejšie je, že zdvihne povedomie o tom, že takéto nápisy by nemali byť na verejnosti dovolené a že na prejavenie občianskej odvahy je potrebné len trochu tvorivosti. Nasledujúci príklad z Poľska ukazuje ako možno túto kreativitu vyjadriť v spoločnej, lokálnej kampani.

Namaľujme steny!

V Krakove, antirasistická organizácia Never Again, uskutočnila súhrn lokálnych aktivít proti nenávistným grafity pod spoločným mottom: „Pomaľujme krakovské steny!“ Never Again, v spolupráci so svojimi lokálnymi partnermi, ako Poľská Humanitárna Organizácia, sa pokúsili zapojiť čo najviac miestnych aktivistov a občanov. Mladí ľudia sa stretávali za účelom odstránenia rasistických nálepiek či malieb. Od vlastníkov domov bolo vyžiadané povolenie a taktiež boli pozvaní aby sa zapojili do zamaľovania. Spolu so študentmi a učiteľmi sprejovali antirasistické grafity na školách. Pozvaní žurnalisti informovali o kampani a vydali články v lokálnych novinách a magazínoch. Takto sa spojilo mnoho aktivistov do jednej veľkej kampane, propagujúcej silný odkaz: Vyčistte Krakov od nenávistných grafity. Táto kampan je úspešným príkladom toho, ako možno spojiť kreatívne nápady s možnosťami rôznych organizácií. Navonok rôzne aktivity priťahujú verejný záujem, záujem médií a zdôrazňujú problém nenávistných grafity. Interne táto aktivita spája lokálne iniciatívy a podporuje spoločné akcie.

Grafitová kampan Never Again, Poľsko

Pre viac informácií navštívte: www.nigdywiecej.org

INFORMUJETE SA! Internetové zdroje

Galéria Grafity a Street Artificially

dokumentačné stredisko grafity a street art v Európe
www.graffitieuropa.org/graffitigalerie.htm

Hra na schovávačku (Hide and seek)

Databáza symbolov a kódov krajne pravicových skupín
www.dasversteckspiel.de

DASH - Vytváranie sietí proti diskriminácii

Webová platforma na zdieľanie skúseností a vedomostí proti rasizmu a xenofóbii
www.d-a-s-h.org

*Autor: Maria Grjasnow, Kulturbüro Sachsen - Mobilný poradenský tím proti pravicovému extrémizmu, Nemecko - maria.grjasnow@kulturbuero-sachsen.de
Version November 2008*

Ľudia Proti Rasizmu

PO Box 33 • SK-820 04 Bratislava 24 • Slovakia
tel. 421-2-16356 • 421-2-52962613
info@rasizmus.sk • www.rasizmus.sk

UNITED for Intercultural Action

Postbus 413, NL-1000 AK Amsterdam • Netherlands
tel. +31-20-6834778 • fax +31-20-6834582
info@unitedagainstracism.org • www.unitedagainstracism.org

Táto tematická brožúra vznikla za podpory projektu: „Občianska spoločnosť proti pravicovému extrémizmu – Vytváranie nových, celoživotných stratégií pre MVO“. Tento projekt je podporovaný Grundtvig Program Európskej Komisie a vykonávaný UNITED for Intercultural action v spolupráci s partnerskými organizáciami v ôsmich Európskych krajinách.

Informácie tu obsiahnuté, vždy nereflektujú stanoviská a názory na%och sponzorov. Sponzori nie sú zodpovední za ich možné použitie.

Tato publikácia je súčasťou projektu "Občianska spoločnosť proti pravicovému extrémizmu", čiastočne financovaním a umolnením viacka podpore programu Grundtvig Európskej Únie.



Socrates
Grundtvig



The European Union

against discrimination